

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE EPHESIANS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshłini, ínashood Ephesus golzeegee daagolíinií, áí Christ Jesus daayodlaągo bíyéé daanliinií, bich'į' k'e'eshchii:

2 Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą'dí iłch'į'gont'ééhíí bee nohwich'į' goz'ąą le'.

3 Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, ba'ihégośi, án yaaká'yú nagoz'ąągee nohwiyi'siziinií bá gózhóqo dawa nohwainé', Christ biláhyú:

4 Áń biláhyú ni'goszán doo hwahá nnit'aa dadá' Bik'ehgo'ihí'nań hanánohweznil, bińáál godilzigo ádaant'eego doo nt'é bee nohwaa dahgoz'ąą da doleelgo:

5 Bichągháshé daandliį doleelgo hanánohwidi'ńiłgo nohwá ngonłchíí, Jesus Christ biláhyú, áí nohwá hát'įgo yaa bił gozhóq,

6 Ízigo biłgoch'oba'íí ba'ihédaandzi doleelgo, áí nohwiká'zhį' áyíłlaago, biYe' bił nzhóni biláhyú:

7 Áń bidikíí bee nchq'íí bits'ą'zhį' nanánohwi'diheznii, nohwinchq' n'íí bighą nohwaa nágodet'ąą, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí bik'ehgo;

8 Áí ch'ída'izkaadgo nohwiká'zhį' áyíłśi, daagondzaągo ła'íí dawahá bídaagonlzigo ánohwíłśi;

9 Bik'ehgo'ihinaan hat'iiinii doo bigozi da n'ii nohwil ch'inah ayiila, da'an bil gozhogo hat'iihi k'ehgo an ngonchi:

10 Goldohii bika' ngonyago yaakayu agot'eehi laii ni'godzan bika' agot'eehi dawa Christ yebik'ehgo dala' aile':

11 An bilahyu aldó' nt'é nohwiyée doleehi nohwaa det'aa, dabii hat'iiigo dawa layil'iihi k'ehgo nohwadihyu nohwa ngonchi:

12 Née dantsé Christ daahosiidladii, nteégo daahii'naahii bigha Bik'ehgo'ihinaan izisgo ye'at'ehi nnee daayidnisi doleelgo.

13 Nohwii aldó' yati' da'anihi, yati' baa gozhoni bee hasdanowezni daasidohtsaada' daahohdlaa ni': daahohdlaada' Holy Spirit bee nohwangon'aa n'ii bee nohwika' izkahi k'ehgo bee nohwigozi,

14 Ai bee Christ bidiki bee nohwa nayihesni n'ii nohwiyée silizhi, nt'é yengon'aa n'ii da'aniigo nohwiyée doleelgo bidaagonzi, an izisgo ye'at'ehi ba'ihegosii doleelgo.

15 Ai bigha Jesus nohweBik'ehn daahohdlaago, laii inashood dawa nohwil daanzhogo ba'ikonizida',

16 Da'akozha Bik'ehgo'ihinaan bichi' nohwa'ihensi, nohwa da'oshkaago;

17 Bik'ehgo'ihinaan, Jesus Christ nohweBik'ehn yokaahi, Jesus biTaa izisgo ye'ateehii, daagonhsaago adanohwile'go nohwa oshkaah, laii Bik'ehgo'ihinaan dabii nohwil ch'inah adidle'go bidaagonisi doleelgo aldó' oshkaah:

18 Nteégo agot'eehi daahohii doleehii bigha

nohwíká ánniidíí bídaagonoŋŋi doleełgo, ła'íí ínashood daanliiníí biłgo ízisgo ágot'eehíí behaldzili nohwíyée doleekíí ałdó' bídaagonoŋŋi doleełgo nohwíjii yuñe' nohwił ch'í'nah ágóŋŋi doleełhíí bigħa nohwá oshkaqah,

19 Ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binawod ch'ída'izkaadgo, binawod ízisgo at'éhi bee na'iziidhíí k'ehgo, néé daahohiidlaaníí nohwá siné'go bídaagonoŋŋi doleełhíí bigħa nohwá oshkaqah;

20 Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee Christ daztsaqadı' naadiidzaago áyíílaadá' yaaká'yú bigan dihe'nazhińeé dahyinesdaa,

21 Spirits binadaant'a'íí, spirits binawodíí, dak'a'at'éehíí, ła'íí yedaabik'ehíí dawa bitisgo, doo díí goldohíí zhá biyi' da, ndi yuńáásyú goldoh doleekíí ałdó' biyi', iltah at'éégo daabizhi' daawójíihíí dawa bitisgo sitjigo áyíílaa:

22 Dawahá yebik'ehgo bilaktł'ááh nyiné', ła'íí ínashood dawa yá sizjigo bitsits'inhíí k'ehgo at'éégo ałdó' ábíílaa,

23 Ínashood dawa, Christ bee dała'á daanliiníí, bits'í nlijgo bełalzaa, án bee dawa iltah at'éégo łayik'ijih.

2

1 Begoz'aaníí doo bikísk'eh ádaanoht'ee dahíí bee, ła'íí nohwinchq'íí bee nanesona' n'dá' Bik'ehgo'ihí'nań nádaahoh'na'go ánohwilaa;

2 Nohwinchq'íí biyi' ni'gospdzán biká' ágot'eehíí zhá bech'ígót'i'yú bikísk'eh hohkaah ni', spirits

daanchq'íi binant'a', án Bik'ehgo'ihí'nań doo daid-its'ag dahíi bitahyú na'iziidíi bikísk'eh hohkaah ni':

³ Néé áldó' lahn' bitahyú nahiikai ni', nohwi'at'e' nchq'go hat'íiníi bikísk'eh ádaant'eego, nohwits'í, nohwinatsekees bilgo hat'íiyú ádaant'ee ni'; da'áik'ehgo gosiidliidá' nchq'go ádaant'ee n'íi bigha Bik'ehgo'ihí'nań nohwiniigodilé'íi nohwich'í' begoz'aa ni', nnee la'íi ádaat'eehíi k'ehgo.

⁴ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań, bilgoch'oba' ch'ída'izkaadhi, dázhq bil daanjoo lék'ehú bigha,

⁵ Nohwinchq'íi bee nane'na' n'dá' Christ bil dała'á daasiidliigo daahii'naago ánánohwidlaa, (bilgoch'oba'íi bee hasdákai;)

⁶ Bil dała' naadihiikaigo ánohwilaa, la'íi Christ biláhyú yaaká'yú nagoz'aaqee bil naháataqago ánohwilaa:

⁷ Áik'ehgo yunáasyú goldohíi biyi' Bik'ehgo'ihí'nań Christ Jesus biláhyú nohwaa ch'oba'go, bilgoch'oba'íi ch'ída'izkaadíi ch'í'nah áidoliil.

⁸ Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi bee hasdákai, nohwi'odla'íi biláhyú; doo dánohwíi ádaht'íi da: Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nohwaa hi'né'hi at'éé:

⁹ Doo nohwinasdziidíi bee da, áik'ehyúgohíi dánko nnee la' ída'odlíi hileeh.

¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nań nanohwik'ída'iziidíi daandlii, Christ Jesus biláhyú nkt'éégo ánádaahiit'íi doleełgo ánohwilaa, áik'ehgo bikísk'eh hiidaal doleełgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngonłchíi lék'e.

¹¹ Ái bigha díi bénádaahíi, doo Jews daanołhíi dago daagosolii, circumcise ádaabi'deszaahíi, doo circumcise ádaanołwi'deszaa dahi daanołwiłhii,

ái circumcissionhíi n̄nee bigan zhá bee kots'í nabik'ísdziidi;

12 Áídá' Christ doo bídaagonoŋsɪ da ni', nanidí' daanohłjigo doo Israel hat'i'íi daanohłj da, Bik'ehgo'ihí'nań nt'é yee yáŋgon'áá n'íi doo nohwíi nohwá da ni', doo hayú nohwá ch'ígót'i' da ni', ni'gosdzáń biká' nahkai ndi Bik'ehgo'ihí'nań doo bił daanohłj da ni':

13 Łahn' n̄zaadyú daanohłj ni', ndi k'adíi Christ Jesus bíyée daasoljigo, Bik'ehgo'ihí'nań bit'ahgo ánádaanohwizdlaa, Christ bidikíi bee.

14 Áń nohwá iłch'i'gont'ééhíi nłj, da'án Jews daandliiníi ła'íi doo Jews daanohłj dahíi dała'á ádaanohwizlaa, ła'íi nohwigizhgee bighą iłts'á'zhj' ádaant'ee n'íi k'ihzhj' áyíılaa, nohwigizhgee tsée bee iłt'íníi k'ihzhj' áyíılaahíi k'ehgo;

15 Begoz'aaníi biyi' iłtah at'éégo bikísk'eh ádaant'ee n'íi bighą iłk'edaadin'ńii n'íi Christ bits'í bee k'ihzhj' áyíılaa; áidí' n̄nee naki n'íi dała'á ánáyiidlaahíi k'ehgo néé Christ bee dała'á ánánohwidlaa, áik'ehgo nkegohen'áá nágosdlj.

16 Néé naki hat'i'íi daandlj n'íi tsj'ılna'áhi biláhyú dała'á daasiidljigo, Bik'ehgo'ihí'nań bił k'íi nádaasiidlj, áik'ehgo iłk'edaadin'ńii n'íi ał bengonyáa:

17 Nzaadyú daanohłj n'íi, iłhánégo daandljhíi biłgo Jesus nkegohen'ááníi yaa nohwıł nagoln'igo nyáa.

18 Áń bighą daanohwigha Holy Spirit dała'áhi biláhyú nohwıTaa bich'i' ha'áhiikáhgo ha'ágót'i'go nohwá alzaa.

19 Ái bighą k'adíi doo łałd' n̄nee daanohłj da,

doo n̄nee łaḡgo hat'i'i daanoḡł̄j̄ da, áídá' n̄nee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíı́ bıł dała'á hat'i'i daasol̄j̄, Bik'ehgo'ihí'nań bichąḡhášhé daasol̄j̄;

20 Jesus binadaal'a'á ła'íı́ Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íı k̄ih bitł'ááh łaedn'aahíı́ k'ehgo daanliḡgo, biká' nohwi'destł'ihíı́ k'ehgo ádaanoht'ee, Jesus Christ dabíı́ hágon'ááḡee tséé dantsé si'áni nliḡgo;

21 Áń biláhyú dáḡoz'ąą nt'ééḡo łaadaasniḡo alne', nohweBik'ehń biláhyú godiȳḡgo k̄ih biyi' da'ch'okąḡhíı́ goleeh:

22 Áń biláhyú nohwíı́ ąldó' itah nohwi'destł'j̄, Bik'ehgo'ihí'nań yiıi' ngoléhíı́ bighą áḡolne', Holy Spirit biláhyú.

3

1 Áı bighą shíı́ Paul, Jesus Christ bighą, ła'íı́ nohwíı́ ąldó' doo Jews daanoḡł̄j̄ dahíı́ nohwiḡą ha'ásıtíı́,

2 Bik'ehgo'ihí'nań bıłḡoch'oba'íı́ nohwił ch'í'nah ashłe'go shaidin'áánı́ ba'ikodaanoḡsı́ łań shı́;

3 Doo bıḡózı́ da n'íı shıł ch'í'nah áyíılaago shıł ıḡozı́ıd; (ıłk'idá' ayáḡhąḡo nohwich'j̄' bek'eshııłchı́ıḡo nohwił nagosisnı́ ni');

4 Áı daahohshı́ḡee Christ ye'at'ééhı́ı́ doo bıḡózı́ da n'íı bıḡosıłsı́ıdı́ı́ nohwíı́ bıdaagonoı́sı́ doleel,)

5 Áı doo áníıdá' ḡoldohı́ı́ biyi' ni'ḡosdzán biká' n̄nee doo hwahá bıł ch'í'nah ádaalne' da ni', áídá' k'adıı́ Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á ła'íı́ binkááyú yádaaktı́ı́ daadilzı́hı́ı́ Holy Spirit bee bıł ch'í'nah ádaaḡoszaa;

6 Doo Jews daanliji dahíi, Jews daanliiníi bilgo Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' ágot'eehíi dańa' daabíyée doleeń, dańa' Christ bil dańa'á daanliigo bits'í dańa'á daanliji doleeń, ńa'íi Bik'ehgo'ihí'nań Jews daanliiníi yáńgon'ááníi Christ biláhyú yati' baa gozhóni bee doo Jews daanliji dahíi áńdó' daabíyée doleeńgo bil ch'í'ńah ádaagoszaa:

7 Ái yati' baa gozhóni baa yashti'go áshi'delzaa, Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi shaa yiné'íi bee, binawodíi shinkááyú na'iziidgo.

8 Nńee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíi doo ízigo at'éé dahíi dawa shíi dábich'í'gee siitíi ndi doo Jews daanliji dahíi bitahyú Christ bee nohwiya daagozhóóníi doo bigonńsijh at'éé dahíi baa yashti'go Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi shaa det'aq:

9 ńa'íi Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú dawa áyílaahíi, ni'gosdzán alzaad' yushdí' godezt'í'go ngonńchíiníi doo bigóziigo áyíńsi da n'íi, hagot'éégo at'ééhíi shíi nńee dawa bil ch'í'ńah ashńe'go shaa det'aq:

10 Áik'ehgo ínashood dawa Christ bee dańa'á nńini biláhyú spirits binadaant'a'íi ńa'íi binawodíi yaaká'yú nagoz'aqagee Bik'ehgo'ihí'nań bigoyá' iltah at'éhi yídaagońsi doleeń,

11 Ái dahazh'í' goz'áni Bik'ehgo'ihí'nań yengon'ááníi bik'ehgo ńayiilaa, Christ Jesus nohweBik'ehń biláhyú:

12 Áń daahohiidńaago doo daasiite'go da, doo nídaahiidńidgo da Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ha'áhiikáńgo nohwá ha'ágót'í'.

13 Áik'ehgo nohwińhą goyéégo shich'í' nagoy-

aahíí bighą doo hayaa ádaanoht'ee da le', áí bee lán da'nohłi.

14 Díínko bighą Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa bich'į' hishzhízh,

15 Áń bichągháshé yaaká'yú daagolíníí hik'e ni' biká'yú daagolíníí dawa bee daaholzéhi,

16 Da'án íziso ye'at'éhi ch'ída'izkaadhíí bik'ehgo biSpirit bee nohwiyi'siziiníí nalwodgo nohwá áile' doleelgo nohwá daahoshkąąh;

17 Nohwi'odłą' bee Christ nohwijíí biyi' yune' golíí le'; áík'ehgo i'įjóóníí bee nohwikeghad golíigo nłdzilgo sozįigo,

18 Nohwíí ínashood dawa bilgo Christ bi'įjóóníí nanigodí', ts'ínangodí', ts'ídagodí', ts'íyaago ádaahosahíí bee nohwił bigózi doleelgo;

19 Ła'íí Christ bi'įjóóníí, be'ígózi yitis nel'ąą ndi, bídaagonołsi doleelgo, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi dawa bee ádaanoht'ee doleelgo nohwá da'oshkąąh.

20 Daahókeedíí ła'íí natsídaahiikesíí dawa bíí zhą yitis nel'ąągo áile', binawodíí nohwiyi' na'iziidhíí k'ehgo,

21 Dabíí zhą Christ Jesus biláhyú, goldohíí dawa biyi', ínashood daanliiníí dawa ya'ihédaanzigo daayidnłsi doleel, doo nnągont'i'go da. Doleelgo at'éé.

4

1 Áík'ehgo shíí, nohweBik'ehń bighą ha'ásítíiníí nánohwoshkąąh, nohwíká ánniidíí bikísk'eh nłdzilgo hohkaah le',

2 Ídaa daagoch'iyolba'go, nohwijíi yune' isht'egodnt'éégo, nzaad bádaagohoh'aal le', hì daanohjooogo ilch'ì hadag ádaanoht'ee le';

3 Holy Spirit bee dała'á ádaanołsigo ilch'ì'gont'ééhíi be'ádaanoht'ee doleełgo nyeego nabik'ída'ohsiid.

4 Christ biláhyú dała'á daanohljì, Holy Spirit aldo' dała'á, da'áik'ehgo aldo' daanohwigha ihí'naa doo ngonel'aq dahíi ndaahołíi doleełgo nohwiká ánniid;

5 NohweBik'ehń dała'á, nohwi'odla' dała'á, nohwibaptism dała'á,

6 Bik'ehgo'ihí'nań dała'á, daanohwigha nohwiTaa, án dawa yitiso nłini, dawa yił nłini, daanohwigha nohwiyi' golíni.

7 Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi iltah at'éhi dała'á daantjige nohwaa daizné', Christ nohwainé'íi k'a'áhołaqgo.

8 Áik'ehgo gádi'nii, Wá'yú bił onágodzaadá' isnáh daanljì n'íi ląągo yádih onádzaago, nnee yaaká'digo yaa daagodez'aq lek'e.

9 (Wá'yú bił onágodzaa ch'iniiyúgo, lahn' áidí' ni'godzán yuyaa bił nkegonyáhi lán shj.)

10 Bił nkegonyááhíi da'án yaaká'yuhíi nzaadyú dábitiséyú bił onágodzaahi at'éé, aqł laile' doleełhíi bigha.)

11 Bik'ehgo'ihí'nań nnee yaa daizné'íi iltah ádaat'ee: la' binal'a'á daanljigo yaa daagodez'aq; la' binkááyú nada'iziidgo; la' yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go; la'íi la' inashood yinádaadéz'ijgo bił ch'ídaago'aahgo;

12 Ínashood hadaadeszaago nht'éégo

Bik'ehgo'ihinań ya nada'iziid doleełgo, yati' baa gozhóni baa na'goni' doleełgo, la'í inashood dawa Christ bits'í nliiní nłdzilgo ádaile'go baa daagodest'ąą:

13 Áik'ehgo daanohwigha nohwi'odla' bee dała'á daahiidleeh, Bik'ehgo'ihinań biYe' nł'éeego bidaagonlziłh, nnee báyań hileehí k'ehgo née Christ bits'í daandliıgo án bee báyań daahiidleehgo Christ ye'at'éehí dawa be'ádaant'eego daahiidleeh:

14 Doo dayúweh chağhášé daanliłhí k'ehgo ádaant'ee da le', iltah at'éeego ilch'ígót'aahí bee doo ilts'á' nohwił anágoyol da le', nnee nadaach'áhi léda'ilchoogo ilch'ídaago'aahí yee nohwiká daadihésbłh, k'izé'daanohwidilteeh hádaat'iiní, áı doo ıdaayılts'ąą da le';

15 Áıda' lıł daanjıogo da'anii ágot'eehí bee yádaahiilti' le', kotsits'in kots'í yebik'ehí k'ehgo Christ nohwebik'ehgo bıł dała'á daandleehgo án biláhyú daandzéél le':

16 Nohwits'í ląągo ilghadaadit'ąąhí la'í its'id bee daalotą'í gólłı, dawa nł'éeego nadaakidziidyúgo nł'éeego daandzeel, ágát'éeego née Christ bits'ihí daandliıgo dabıı bee daalóntą', la'í lıł daanjoonıı bee née Christ bits'ihí daandliinıı ncha daahiidleeh.

17 NohweBik'ehń biláhyú hasdziihgo gánohwiłdishnii, Kodı' godezt'i'go doo Jews daanliı dahıı da'ílinégo natsıdaakeesgo hikaahı k'ehgo doo hohkaah da le',

18 Binatsekeesıı yee doo daago'ıı da, doo bıł ıdaagozı dahıı bighą Bik'ehgo'ihinań bits'á'dı' ihinaahı yits'á'zhı' ádaat'ee, bijıı biyi' chagołheel

benagoz'aaḥíí bigha:

19 Bijíí ntł'iz silijigo nchq'íí doo yich'í' t'aaḥzi' ádaat'ee dago yaa ádaadest'aa, nchq'go ánadaat'ííhíí zhá bíł daant'ee daasilij.

20 Áídá' nohwihíí ágágot'eehíí doo Christ bits'á'dí' bídaago'aa da;

21 Da'anii ba'ikodaanoḥsı́ lək'eyúgo, Jesus biláhyú da'anii ágot'eehíí nohwıl ch'ídaagoz'aa lək'eyúgo:

22 Doo ánídá' nchq'íí be'ádaanoht'ee n'íí yó'odaagodoh'aah, áí k'izé'idılteehgo nchq'íí zhá hát'íígo da'ííí hileeh;

23 Nohwinatsekeesíí, nohwiyi'siziiníí bíłgo ánídégo nohwá ánáolne';

24 Ánídégo be'ádaanoht'eehíí ádaagohdle', áí Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo dávik'ehyú át'éégo ła'íí da'anii dilzı́hgo alzaa.

25 Áík'ehgo léda'olchoohíí yó'odaagodoh'aah, dała'á nohtı́jgee nohwit'ahdí' daagolíníí da'anii ágot'eehíí yee kıl nadaagoḥni': nnee bits'í dała'á ndi łaayú henlááhíí k'ehgo néé iltah at'éégo ádaant'ee ndi dała'á hahiit'í'.

26 Dahagee hadaashohkeegee dénchq'égo ágot'eehíí yeh nohoł'é' hela': hadaashohkeehíí bíł ya'ái owáh hela':

27 Ch'iidn nant'án doo bá goz'aaḡo ádaagonoḥsı́ da le'.

28 Hadín in'ı́jı́híí doo dayúweh in'ı́jı́h da le': áídá' dabíı́ bigan yee nt'éégo na'iziid le', hadín nt'é yidı́h nliiníí ła' yaa yiné' doleeḥhíí bigha.

29 Yati' nchq'íí doo ła' nohwizé'dí' behagohigháh da le', áídá' yati' nt'éhi zhá, hadag ádaakole'

doleelgo, hadíí daidits'agúí bee biyaa gozhóó doleelhíí bigha.

³⁰ Bik'ehgo'ihí'nań biHoly Spirit doo bił gozhóó dago doo ádaanoksí da le', án bee nohwiká'iskał, ch'ínánohwi'niíhíí bijjizhí'.

³¹ Nohwił daagoshch'iihíí, nohwínágochijihíí, hadaashohkeehíí, hagołdohíí, nchọ'go yádaakti'íí, la'íí da'oh'ni'go natsídaahkeesíí dawa bee nohwits'á' gonogháh:

³² Łaadaach'ohba' le', laatédaht'ii le', Bik'ehgo'ihí'nań Christ bigha nohwinchọ'híí bigha nohwaa nágodez'aąhíí k'ehgo nohwíí aldó' laa nádaagodenoht'aah le'.

5

¹ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé bił daanzhónihíí daanohjigo Bik'ehgo'ihí'nań beda'ol'ij;

² Christ bił daanjọqohíí k'ehgo lił daanohjọqogo hohkaah, án likągolchiníí Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąqąhgo baa hi'né'híí k'ehgo zesdjigo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ya'ádet'aą.

³ Áídá' nant'í' na'idaahíí, nchọ'go natsíts'ikeesíí, dawahá dayúwehégo ídáhách'it'iiníí, dała'á ndi doo bída'oktah da, ínashood Bik'ehgo'ihí'nań bá hadaadeszaago doo ágádaat'ij bik'eh da;

⁴ Ikóhgo yati'íí, yati' da'ílinéhíí, dawahák'e ách'iniihíí doo ádaadohnií bik'eh da: áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ahíyi'e daabikdohniigo nłt'éé.

⁵ Díí bídaagonoksí, hadín nant'í' nagmaahíí, nchọ'go at'ééhíí, dawahá dayúwehégo ídáhát'íiníí, aí da'íliné daayokąqąhíí, án Christ bilaktł'áhgee

begoz'aaníí, da'ái Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí doo itah bíyéé da doleel.

⁶ Dahadíń biyati' da'ílnéhíí izanoł't'é' hela': áí bighą dabíí zhą daabik'ehíí Bik'ehgo'ihí'nań bini-godilé'íí yiká'zhí' áile'.

⁷ Áík'ehgo ágádaat'eehíí doo itah daanołhíj da le'.

⁸ Łah chagołheel zhińéé daanołhíj ni': k'adyúgo nohweBik'ehń binkááyú idindláád zhińéé daa-solij: áík'ehgo got'ini biyi' hikahíí k'ehgo hohkah;

⁹ (Holy Spirit nnee nayik'í'iziidyúgo, nłt'éégo ágot'eehíí, dávik'ehyú ágot'eehíí, ła'íí da'aniigo ágot'eehíí biyi' begoz'aągo áile';)

¹⁰ NohweBik'ehń hant'é bił goyłshóó doleelíí bídaagonoksih.

¹¹ Doo chagołheel zhińéégo da'ílnégo ánádaat'ijłhíí k'ehgo ánádaat'ijł da, áídá' ágánágot'ijłhíí nnee bił ch'í'nah ádaanołsiigo bigózi le'.

¹² Nagont'iyú ánádaat'ijłhíí bích'iltahyúgo ndi bik'ee ídaayágosj.

¹³ Dawahá ch'í'nah alzaahíí idindláádíí bee bigózi: dawahá hit'íiníí idindláádíí bee hit'ij.

¹⁴ Áík'ehgo gáníigo dahgoz'aą, Iłhoshíí, ch'ínándzíd, dasíntsaądí' nádndáh, Christ niká'zhí' idindláádgo áile'.

¹⁵ Hagot'éégo hohkahíí baa daagonohsaą, nnee doo daagoyáą dahíí doo k'ehgo da, áídá' daagoyáni hikahíí k'ehgo hohkah,

¹⁶ Díí yołkaalíí biyi' doo nzhóq dahíí zhą begoz'aąhíí bighą goldohíí íłjigo ádaanołsi.

¹⁷ Ídaa daagonohdzaą le', nohweBik'ehń nohwá hát'íiníí bídaagonoksih.

18 Wine nohwil nádaagodołhis hela', áí dénch'ogo kodilteehi at'éé; áídá' Holy Spirit nohwee hadaalk'ilgo nldzilgo bee nasozij le';

19 Siníí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosiníí, ła'íí ínashood biyinií bee ilch'í' da'doh'aał le', nohwil daagozhóqo nohwijíí biyi'dí' nohweBik'ehń bich'í' da'doh'aał le';

20 Dábik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bich'í' dawahá ba'ihédaanohsı le', Jesus Christ nohwe-Bik'ehń bizhi' biláhyú;

21 Bik'ehgo'ihí'nań daadinokıgo daakidohts'ag le'.

22 Isdzáné daanohkiińí, daanohwiká' daadohts'ag le', nohweBik'ehń daadohts'agıí k'ehgo.

23 Nnee bi'aa yá sizijgo bi'aahíí bitsits'ini at'éé, Christ ínashood dawa yá sizijgo bitsits'ini at'éehíí k'ehgo: ínashood daanliiníí dawa Christ bits'í nlijgo áí hasdá'iinífi at'éé.

24 Áík'ehgo ínashood dawa Christ daidits'agıí k'ehgo isdzáné daanliiníí ałdó' dawahá bee biká' daidits'ag le'.

25 Da'anii ínashood daanliiníí łąá ndihíí Christ biláhyú dała'á at'éé, Christ áí bil nzhqoqo ya'idet'aqahíí k'ehgo nnee daanohkiińí, daanohwi'aa nohwil daanzhoq le';

26 Tú bee taats'idígisíí k'ehgo áí ínashood dała'á at'éehíí Christ biyati' yee taayigisgo ídáhaididle'híí bighá ya'idet'aq,

27 Doo hayú dinojizhgo da, doo hayú baa dahts'idilłilgo da, dant'éhéta dénch'óéhíí da'ádih; áídá' dilzihgo, dánkt'éé nt'éégo, bits'á'dindláád silijgo ídaayi'né' doleełhíí bighá ya'idet'aq.

28 Da'ágát'éeego nnee bi'aa bił daanzhoq le', dabíí bits'ihíi k'ehgo. Hadín bi'aa bił nzhooníi dabíí ídił njóni at'ée.

29 Nnee doo ła' dabíí bits'í bił ncho' da; áidá' nkt'éeego áyíłsigo bił nzhoqgo yinádéz'ii, nohwe-Bik'ehń ínashood dawa dabíí bee dała'á nliigo bits'í k'ehgo at'éhi ágát'éeego áyíłsi,

30 Néé dała'á daantijgee Christ ła' bits'í daandijihíi bigha, bitsi' hik'e bits'in k'ehgo.

31 Ái bigha nnee bitaa hik'e báá biłgo yits'á' dahdigháhgo bi'aa yíhiigháh doleel, áik'ehgo naki dilt'ee n'íi dała'á nádleeh doleel.

32 Díi dážhó doo bígózini at'ée da: Christ hik'e ínashood łaá ndihíi Christ biláhyú dała'á at'éhi áldishnii.

33 Áidá' dała'á daanohtijgee gádaanohtishnii, Nohwi'aa nohwił daanzhoq le', dabíí ídił njóqhíi k'ehgo; ła'íi isdzáné biká' daayidnksi le'.

6

1 Chagháshé daanohtíni, nohwitaa nohwimaa biłgo daadohts'ag le', nohweBik'ehń bił dała'á daanohtijihíi bigha: ágádaanoht'eego nkt'ée.

2 Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaní dawa bitahyú dantsé nt'éheta nohwá ádishkił nohwiłniiidíi díínko dahgoz'aa, Nitaa nimaa biłgo dínksi le';

3 Áik'ehgo niyaa gozhóq doleel, ni'gosdzán biká' nzaadyú hinnáa doleel.

4 Nnee daanohtíni, nohwichagháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyolchii da: áidá' nohweBik'ehń bik'ehgo nohwichagháshé doo dávik'ehyú ádaat'ee dagee bich'í' yádaakti'go bił ch'ídaagonoh'aahgo bihołnaa.

5 Nada'ohsiidíí, ni'godzán biká' bánada'ohsiidíí da'áníyú ádaanoht'ee, daadohtłidá' nohwiini' dahągo, nohwijíí da'at'éhé bee, Christ bá nada'ohsiidhíí k'ehgo;

6 Doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhą ágádaanoht'ee da, doo nnee bíł daagonołshóóhíí zhą bighą da; áidá' Christ bánada'ohsiidíí daanołhııgo nohwijíí' Bik'ehgo'ihı'nań dahát'ııyú ádaanoht'ee;

7 Nt'éhéta ádaa'iiníí Bik'ehgo'ihı'nań bá ádaa'ııhíí k'ehgo nohwıł daagozhóógo ádaa'ıı, doo nnee bá ádaa'ııhíí k'ehgo da:

8 Díí bídaagonołsı, nnee nłt'éégo adzaayúgo, Bik'ehgo'ihı'nań da'áık'ehgo nłt'éégo bich'ı' nahıııł, isnáh nliiníí dagohíí doo isnáh nıı dahıí.

9 Nohwıí nant'án daanołhiiníí, nohwá na'iziidíí da'áık'ehgo bich'ı' ádaanoht'ee le', doo dayúweh goyéégo bee nadaagoh'aa da: nohwıí ałdó' nohwiNant'a' yaaká'yú gólıı bídaagonołsı; án doo nnee ıł'anigo yaa natsekees da.

10 Iké'yúhıí, shik'ııyú, nohweBik'ehń dák'a'at'éhi binawodíí bee nłdzilgo nasoziı.

11 Bésh diyágé Bik'ehgo'ihı'nań nohwainé'ıı dawa ádaagohdle', ch'iidn nant'án nohwich'ı' nach'aagee nłdzilgo nasoziı doleełhıí bighą.

12 Doo nnee daanliiníí bich'ı' nadaagonlkaad da, áidá' spirits binadaant'a'ıı, binawodíí, díí ni'godzán biká' chagołheehıí binadaant'a'ıı, la'ıı spirits daancho'ıı yúdahyú gólıni bich'ı' nadaagonlkaad.

13 Áı bighą bésh diyágé Bik'ehgo'ihı'nań nohwainé'ıı dawa ádaagohdle', nagont'ogıı bijıı na-

sozij doleelíí bigha, áík'ehgo aal ádaasolaago t'ah nasozij doleel.

14 Da'anii ágot'eehíí bee nohwizis ádaagohdle'go nasozij, la'íí dábik'ehyú ágot'eehíí bee besh nohwitíl naztaago ádaagohdle';

15 Yati' baa gozhóni bee nkegohen'ááhíí nohwikee bee hadaadeszaa le';

16 Da'itiséyú nohwi'odla' bee nohwinadíh dahdaadohtíh, áí bee k'aa' díktí'i ch'iidn nant'an yidit'ohíí daanohtsees doleel.

17 Áídí' besh ch'ah bee hasdá'ildéhi ádaagohdle', la'íí besh be'idíltíshé Holy Spirit nohwainé'íí dahdaadohtíh, áí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'hi at'éé:

18 Holy Spirit biláhyú dáda'ohkaah nt'éé, nohwijíídí' dahot'éhé bee da'ohkaahgo Bik'ehgo'ihí'nañ bída'dohkeed, daadeh'íígo ínashood dawa doo hagee ngont'í'go da bá da'ohkaah;

19 Shíí áldó' shá da'ohkaah, Bik'ehgo'ihí'nañ yati' shizayiniil le', doo siste' dago yati' baa gozhóni biyi'dí' doo bígózi da n'íí ch'í'nah ádaashle' doleelgo,

20 Shíí, yati' baa gozhóni bee nagoshni'go shi'dol'aadhíí bigha dahshi'dest'oggo ha'ásítíí; doo siste' dago dáyashti' le'at'ééhíí k'ehgo yashti' doleel shá da'ohkaah.

21 Hago ánásh'tííhíí la'íí hago ánsht'eehíí bídaagonosí doleelgo Tíkikas, nohwik'isn nohwil daanzhóni, begondlíigo nohweBik'ehñ yána'iziidi, dawa yaa nohwil nagolní' doleel:

22 Án nohwich'í' hí'áad, hago ádaant'eehíí bídaagonosí doleelíí bigha, áík'ehgo nohwijíí yil daagoyíshóq doleel.

23 Iłk'íyú daanlíni iłch'ı́gont'ééhı́ı bee bich'ı́ goz'ąą le', ła'ı́ı ił'ı́jónı́ı odlą' bılgo aldó' bee bich'ı́ goz'ąą le', áı dawa Bik'ehgo'ıhi'nań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń bılgo bits'ą'dı'hi at'éé.

24 Jesus Christ nohweBik'ehń da'anıı bıl daanzhoonı́ı dawa Bik'ehgo'ıhi'nań bılgoch'oba'ıı bee bich'ı́ goz'ąą le'. Doleelgo at'éé.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049